

Wrakingsprotocol van het gerechtshof Amsterdam en het gerechtshof Den Haag

Vastgesteld op 27 maart 2014 (hof Amsterdam) en 28 maart 2014 (hof Den Haag).
Definitief vastgesteld op 31 maart 2014.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
1. INLEIDING	4
1.1 Dit protocol	4
1.2 Pilot externe wrakingskamer (experiment)	4
2. WETTELIJKE REGELING	5
3. WRAKINGSGRONDEN	6
3.1 Recht op een onpartijdige rechter.....	6
3.2 Subjectieve en objectieve onpartijdigheid.....	6
4. INDIENING VAN EEN WRAKINGSVERZOEK	7
4.1 Vereisten ten aanzien van het verzoek ter (terecht)zitting	7
4.2 Vereisten ten aanzien van het verzoek buiten de (terecht)zitting	7
4.3 Wie kan een wrakingsverzoek indienen?.....	7
4.4 Wie kan gewraakt worden?.....	7
4.5 Wanneer kan een wrakingsverzoek worden ingediend?	8
5. INRICHTING WRAKINGSKAMER	9
5.1 Meervoudige wrakingskamer	9
5.2 Vaste wrakingskamer.....	9
Gerechtshof Amsterdam.....	9
Gerechtshof Den Haag	9
5.3 Het samenstellen van een wrakingskamer bij spoedeisende zaken en megazaken (zie 8.2)	10
5.4 Ad hoc wrakingskamer.....	10
5.5 De zittingsgriffier	10
5.6 Wrakingsverzoek betreffende behandeling van een zaak door gerecht dat optreedt als nevenzittingsplaats.....	10
6. HOE TE HANDELEN BIJ WRAKINGSVERZOEK TER (TERECHT)ZITTING?	11
6.1 Vastleggen feiten en omstandigheden	11
6.2 De behandeling ter (terecht)zitting wordt geschorst.....	11
6.3 Melding wrakingsverzoek door de zittingsgriffier.....	11
7. HOE TE HANDELEN BIJ WRAKINGSVERZOEK BUITEN DE (TERECHT)ZITTING?	12
8. PILOT EXTERNE WRAKINGSKAMER (EXPERIMENT)	13
8.1 Achtergrond	13
8.2 Selectie van zaken	13

8.3	Spoeisende zaken en megazaken	13
8.4	Verwijzing	14
8.5	Evaluatie pilot externe wrakingskamer	14
9.	DE RAADSHEER WIENS WRAKING IS VERZOCHT	15
9.1	Al dan niet berusten	15
9.2	Geen contact	15
10.	VOORBEREIDENDE WERKZAAMHEDEN VOOR DE BEHANDELING DOOR DE WRAKINGSKAMER	16
10.1	Betrokkenen informeren en informatie verzamelen door griffier	16
10.2	Pilotzaken	16
10.3	Apart wrakingsdossier	16
11.	DE BEHANDELING VAN HET WRAKINGSVERZOEK DOOR DE WRAKINGSKAMER....	17
11.1	Behandeling zo spoedig mogelijk.....	17
11.2	Openbaarheid van de zitting	17
11.3	Horen van betrokkenen.....	17
11.4	Beslissing zo spoedig mogelijk	18
11.5	Gronden voor afwijzing en inhoudelijke toetsing	18
12.	BIJZONDERE GEVALLEN	19
12.1	Misbruik	19
12.2	Volgend verzoek om wraking van dezelfde raadsheer	19
12.3	Wraking van een heel gerecht of van de wrakingskamer	19
13.	ADMINISTRATIEVE VERWERKING VAN DE WRAKINGSZAAK.....	20
13.1	Wrakingsdossier.....	20
13.2	Beslissing tevens naar afdelingsvoorzitter en president	20
13.3	Registratie en bespreking door het bestuur.....	20
13.4	Publicatie en documentatie.....	20
13.5	Persberichten.....	20
14.	EVALUATIE PILOT.....	21
15.	PUBLICATIE VAN HET PROTOCOL	22

1. INLEIDING

1.1 Dit protocol

Dit protocol bevat de op het gerechtshof Amsterdam en het gerechtshof Den Haag toegespitste versie van het landelijk wrakingsprotocol uit 2007, dat als titel draagt: "Aanbeveling wrakingsprotocol gerechtshoven en rechtbanken". Het protocol is gebaseerd op de "Aanbeveling inzake afhandeling wrakingsverzoeken" van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak van 23 januari 2011¹ zoals nader uitgewerkt door en vastgesteld in de presidentenvergadering van 27 november 2006, alsmede op het bestuursbesluit van het gerechtshof Amsterdam van 27 maart 2014 en het gerechtshof Den Haag van 28 maart 2014.

Daarnaast is in dit protocol aangegeven op welke wijze zal worden gehandeld indien een wrakingsverzoek valt onder de hierna beschreven pilot (experiment).

Doel van het protocol is het bevorderen van een vlotte en professionele behandeling van wrakingsverzoeken.

1.2 Pilot externe wrakingskamer (experiment)

Empirisch onderzoek lijkt in de richting te wijzen dat het vertrouwen van de burger in de rechtspraak kan worden bevorderd door wrakingszaken te laten behandelen door rechters van een ander gerecht. Naar aanleiding hiervan hebben de gerechtsbesturen van de hoven Den Haag en Amsterdam het idee opgevat een samenwerking aan te gaan, waartoe de pilot 'externe wrakingskamer' is opgezet, die op 1 april 2014 aanvangt voor de duur van tenminste één jaar, met de mogelijkheid tot een verlenging met een half jaar of één jaar.

De samenwerking tussen beide gerechten houdt in dat tijdens de duur van de pilot wrakingszaken van het ene gerechtshof ter (verdere) behandeling naar het andere gerechtshof worden verwezen indien zaken voldoen aan de bij dit protocol vast te stellen criteria.

Het doel van de pilot is het onderzoeken of de behandeling van een wrakingszaak door een externe wrakingskamer bijdraagt aan het vertrouwen van justitiabelen in de wrakingsprocedure.

¹ Trema 2001, nr. 4, p. 184.

2. WETTELIJKE REGELING

Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) alsmede het Wetboek van Strafvordering (Sv) en de Algemene wet bestuursrecht (Awb) kennen een vrijwel eenvormige regeling met betrekking tot wraking en verschoning: zie de artikelen 36-41 Rv, 512-518 Sv en 8:15-8:20 Awb.

3. WRAKINGSGRONDEN

3.1 Recht op een onpartijdige rechter

In een rechtsstaat heeft men recht op een onpartijdige rechter (art. 6 EVRM).

Wraking is een middel voor procespartijen om dit recht af te dwingen². Een rechter kan worden gewraakt "op grond van feiten of omstandigheden waardoor de rechterlijke onpartijdigheid schade zou kunnen lijden" (artikelen 512 Sv, 36 Rv, 8:15 Awb).

3.2 Subjectieve en objectieve onpartijdigheid

Ten aanzien van onpartijdigheid wordt in de jurisprudentie onderscheid gemaakt tussen subjectieve en objectieve aspecten van onpartijdigheid³. Bij de subjectieve aspecten moet men denken aan de persoonlijke instelling van de rechter. Hier geldt als criterium dat een rechter moet worden vermoed uit hoofde van zijn aanstelling onpartijdig te zijn, tenzij zich een uitzonderlijke omstandigheid voordoet die een zwaarwegende aanwijzing oplevert voor het oordeel dat een rechter jegens een rechtzoekende persoonlijk, dan wel aangaande een standpunt in een zaak, een vooringenomenheid koestert, althans dat de bij een rechtzoekende dienaangaande bestaande vrees gerechtvaardigd is⁴. De vrees voor subjectieve partijdigheid van de rechter moet bovendien objectief gerechtvaardigd zijn⁵. Bij de objectieve aspecten gaat het om feiten of omstandigheden die, ongeacht de persoonlijke instelling van de rechter, grond geven om te vrezen dat een rechter niet onpartijdig is, waarbij ook de (te vermijden) schijn van partijdigheid van belang is. De bewijsrechtelijke drempel is aanzienlijk lager dan voor subjectieve partijdigheid. De verzoeker hoeft niet te bewijzen dat die feiten of omstandigheden ook werkelijk tot vooringenomenheid hebben geleid: "legitimate doubt" kan voldoende zijn⁶. De feiten waarop de verzoeker zich beroept moeten aannemelijk zijn geworden; zij moeten zwaarwegende redenen opleveren voor (objectiveerbare) twijfel aan de onpartijdigheid.

² HR 30 november 1990, NJ 1992, 94, HR 14 oktober 1997, NJ 1998, 187 en EHRM 24 maart 2009, NJ 2009, 534.

³ EHRM 24 mei 1989, NJ 1990, 627, EHRM 8 februari 2000, NJ 2001, 611, EHRM 19 mei 2005, NJ 2006, 14 en HR 22 januari 2008, NJ 2008, 193.

⁴ HR 18 april 1995, NJ 1996, 73, HR 24 oktober 1995, NJ 1996, 484, HR 18 mei 2004, NJ 2004, 498 (telkens strafkamer) en HR 16 januari 2009, NJ 2009, 562 (civiele kamer).

⁵ EHRM 26 oktober 1984, NJ 1988, 744 en HR 16 januari 2009, NJ 2009, 562.

⁶ EHRM 7 augustus 1996, NJ 1998, 185.

4. INDIENING VAN EEN WRAKINGSVERZOEK

4.1 Vereisten ten aanzien van het verzoek ter (terecht)zitting

Tijdens een terechtzitting kan het verzoek mondeling worden gedaan door de desbetreffende partij (respectievelijk verdachte) of namens deze door de raadsman. In het bestuursrecht kan het verzoek ook mondeling geschieden na de aanvang van het horen van partijen of getuigen in het onderzoek (artikel 8:16 lid 2 Awb). Het verzoek moet gemotiveerd zijn. Volgens de wet is de verzoeker verplicht alle feiten en omstandigheden die hem tot zijn verzoek brengen, tegelijk voor te dragen.

4.2 Vereisten ten aanzien van het verzoek buiten de (terecht)zitting

Een wrakingsverzoek wordt schriftelijk ingediend en dient gemotiveerd te zijn ten aanzien van iedere rechter op wie het betrekking heeft. Het verzoek moet worden gedaan zodra de daaraan ten grondslag gelegde feiten en omstandigheden bekend zijn geworden. In procedures waarin sprake is van verplichte procesvertegenwoordiging is ondertekening van het schriftelijke verzoek door een advocaat verplicht⁷. De verzoeker die zonder bijstand van een verplichte advocaat een verzoek indient, wordt hierop gewezen. Hij krijgt de gelegenheid zijn verzuim te herstellen.

4.3 Wie kan een wrakingsverzoek indienen?

Een rechter kan worden gewraakt op verzoek van een partij (in een civiele verzoekschriftprocedure ook: een verschenen belanghebbende) in het civiele of bestuursrechtelijke geding, en op verzoek van de verdachte of het openbaar ministerie in een strafzaak. Als de wet voor een betrokkene in de procedure niet expliciet voorziet in de mogelijkheid een wrakingsverzoek in te dienen, staat dit protocol niet in de weg aan een ruime uitleg van de wet.

4.4 Wie kan gewraakt worden?

Wraking is uitsluitend mogelijk van de rechter(s) door wie een zaak wordt behandeld; niet van de griffier of van het openbaar ministerie. Wraking van alle leden van de meervoudige kamer die een bepaalde zaak behandelt is dus mogelijk, wraking van alle raadsheren van het gehele gerechtshof niet. Ook de rechter-commissaris in strafzaken (HR 14 december 2010, LJN BO 2966), in een rogatoire commissie of in insolventiezaken kan worden gewraakt.

Raadsheren van de wrakingskamer kunnen eveneens worden gewraakt. Het gaat er dan om of er sprake is van feiten en omstandigheden die het vermoeden wettigen dat de betrokken leden ten aanzien van het door hen te behandelen wrakingsverzoek niet onpartijdig of onafhankelijk zijn⁸. De wrakingskamer heeft de mogelijkheid om verzoeken tot wraking van de wrakingskamer die kennelijk niet-ontvankelijk zijn buiten behandeling te laten.

⁷ HR 28 juni 1985, NJ 1985, 836, en HR 18 december 1998, NJ 1999, 271.

⁸ Volgens A-G Machielse in zijn conclusie voor HR 14 juni 2005, AT7031 (onderdeel 3.6), kan in de gevallen waarin de rechter die op de wraking in een strafzaak moet beslissen zelf een eerlijke en onpartijdige behandeling van het wrakingsverzoek niet blijkt te waarborgen, gebruik worden gemaakt van de voorziening in artikel 512 Sv.

4.5 Wanneer kan een wrakingsverzoek worden ingediend?

Een wrakingsverzoek kan worden ingediend in elke stand van het geding - mits vóór de einduitspraak⁹ zodra de wrakingsgronden bekend zijn. Ten aanzien van een later ingediend verzoek kan een verzoeker niet-ontvankelijk worden verklaard¹⁰.

⁹ Zie o.m. HR 18 december 1998, NJ 1999, 271, HR 13 april 2010, NJ 2010, 234 en HR 2 november 2010, NJ 2010, 603.

¹⁰ Zie voor een na de terechtzitting ingediend verzoek HR 22 december 1992, DD 1993, 198. In deze zaak mocht de rechter het verzoek om wraking, dat was gedaan na sluiting van de behandeling maar vóór de einduitspraak, negeren. In dit protocol is gekozen voor een iets andere lijn, in de geest van Rb. Utrecht 13 november 1998 (Trema 2002, special januari, p. 57-58) en van HR 19 november 1999, NJ 2001, 30, waarin een verzoek om wraking van twee raadsheren in behandeling is genomen, hoewel het was ingediend kennelijk na sluiting van de behandeling ter zitting van de Hoge Raad en nadat aan verzoeker de namen waren meegedeeld van de raadsheren die arrest zouden wijzen.

5. INRICHTING WRAKINGSKAMER

5.1 Meervoudige wrakingskamer

Een wrakingsverzoek wordt steeds behandeld door een meervoudige kamer van het Gerechtshof Amsterdam danwel het Gerechtshof Den Haag¹¹. De kamer wordt bijgestaan door een griffier. De gewraakte raadsheer heeft geen zitting in de kamer die het wrakingsverzoek behandelt. In geval van wraking van een lid van een meervoudige kamer nemen de overige raadsheren van die kamer geen zitting in de wrakingskamer die het verzoek behandelt.

De samenstelling van de wrakingskamer geschiedt zo dat bij voorkeur twee maar ten minste één van de leden werkzaam is in de afdeling waarin het wrakingsverzoek is gedaan. Een afdelings- of teamvoorzitter neemt bij voorkeur geen zitting in de wrakingskamer voor zaken in zijn afdeling respectievelijk team.

5.2 Vaste wrakingskamer

Het gerechtshof Amsterdam en het gerechtshof Den Haag hebben een vaste wrakingskamer. Dit vergemakkelijkt de samenstelling van een wrakingskamer zodra er een wrakingsverzoek is ingediend en bevordert ook de opbouw van expertise. De wrakingskamer fungeert als een zelfstandige kamer van het desbetreffende gerechtshof.

Gerechtshof Amsterdam

De wrakingskamer van het gerechtshof Amsterdam is organisatorisch ondergebracht bij de afdeling civiel recht en belastingrecht (C&B) en volgt zoveel mogelijk de in die afdeling geldende werkprocessen.

Uitgangspunt is dat de vaste wrakingskamer bestaat uit:

- een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter;
- vier leden uit het team handel van de afdeling C&B (vaste bezetting)
- twee (plaatsvervangend) leden uit het team belasting van de afdeling C&B
- twee (plaatsvervangend) leden uit het team familie van de afdeling C&B
- vier (plaatsvervangend) leden uit de afdeling strafrecht
- een griffier, met plaatsvervanger(s) (senior juridisch medewerker).

De voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter zijn senior raadsheer. In beginsel zijn zij afkomstig uit verschillende afdelingen. De voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter zijn geen afdelings- of teamvoorzitter.

Gerechtshof Den Haag

De vaste wrakingskamer bestaat uit:

- een algemeen voorzitter en een of meer plaatsvervangende voorzitters;
- zo mogelijk uit elke afdeling een of meer rechterlijke ambtenaren, met elk een of meer plaatsvervanger(s);

¹¹ Artikel 90 van de Vreemdelingenwet 2000 bevat een uitzondering: een verzoek om wraking van een lid van de enkelvoudige kamer van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State wordt behandeld door een enkelvoudige kamer.

- een algemeen secretaris;
- enkele griffiers, met plaatsvervangers (juridisch medewerkers van het gerecht).

De aanwijzing tot lid van deze wrakingskamers kan steeds worden ingetrokken. De rechtsprekende leden hebben ruime rechterlijke ervaring. De wrakingskamer in een bepaalde zaak wordt zoveel mogelijk samengesteld uit leden van de vaste wrakingskamer; dit met inachtneming van hetgeen onder 5.1 is vermeld.

5.3 Het samenstellen van een wrakingskamer bij spoedeisende zaken en megazaken (zie 8.2)

Na een verzoek tot wraking stelt de griffier van de wrakingskamer, in overeenstemming met de voorzitter van de vaste wrakingskamer (bij afwezigheid: de plaatsvervangend voorzitter), en met toepassing van hetgeen onder deze paragraaf is vermeld, een wrakingskamer samen. Bij afwezigheid van de voorzitter van de vaste wrakingskamer of diens plaatsvervanger kan een andere rechterlijk ambtenaar van het gerecht met bekendheid met het samenstellen van een wrakingskamer – mits het verzoek niet tegen hem is gericht – bijstand verlenen bij het formeren van een wrakingskamer. Deze wrakingskamer treedt desgewenst en zo mogelijk direct aan en vangt aan met de behandeling van het verzoek (zie paragraaf 11).

5.4 Ad hoc wrakingskamer

Indien geen wrakingskamer kan worden samengesteld uit raadsheren uit de vaste wrakingskamer, wordt de wrakingskamer ad hoc samengesteld. Aan deze kamer neemt zo mogelijk ten minste één lid van de vaste wrakingskamer deel¹².

5.5 De zittingsgriffier

De zittingsgriffier treedt niet op als griffier van de wrakingskamer.

5.6 Wrakingsverzoek betreffende behandeling van een zaak door gerecht dat optreedt als nevenzittingsplaats

Als het gerechtshof Amsterdam of het gerechtshof Den Haag in een zaak optreedt als nevenzittingsplaats van een ander gerechtshof, wordt ook een wrakingsverzoek in zo'n zaak door het gerechtshof Amsterdam respectievelijk het gerechtshof Den Haag behandeld, overeenkomstig de in dit wrakingsprotocol vastgelegde regels. Als een ander gerechtshof in een zaak optreedt als nevenzittingsplaats van het gerechtshof Amsterdam of het gerechtshof Den Haag, wordt een wrakingsverzoek in die zaak door dat andere gerechtshof behandeld, overeenkomstig de in het wrakingsprotocol van dat andere gerechtshof vastgelegde regels. Mocht volgens het dan van kracht zijnde wrakingsprotocol de wrakingskamer van dat andere gerechtshof niet bevoegd zijn, dan is de wrakingskamer van het gerechtshof Amsterdam respectievelijk het gerechtshof Den Haag alsnog bevoegd.

¹² Deze bepaling kan onder meer worden toegepast bij spoedeisende gevallen; gedacht kan worden aan zaken waarin het wenselijk is dat direct na indiening van het wrakingsverzoek een wrakingskamer aantreedt en aanvangt met de behandeling.

6. HOE TE HANDELEN BIJ WRAKINGSVERZOEK TER (TERECHT)ZITTING?

6.1 Vastleggen feiten en omstandigheden

Wanneer om wraking wordt verzocht tijdens de zitting van een meervoudige kamer, stelt de voorzitter van deze kamer allereerst vast op welke raadshe(e)r(en) het wrakingsverzoek betrekking heeft. Vervolgens vraagt hij, dan wel de enkelvoudige kamer¹³, om opgave van de wrakingsgronden en alle feiten en omstandigheden die aanleiding geven tot het wrakingsverzoek. De zittingsgriffier legt een en ander vast in een proces-verbaal, dat wordt getekend door de voorzitter van de meervoudige kamer (dan wel het lid van de enkelvoudige kamer) en de zittingsgriffier¹⁴.

6.2 De behandeling ter (terecht)zitting wordt geschorst

Vervolgens wordt de behandeling ter zitting geschorst onder mededeling dat het wrakingsverzoek zo spoedig mogelijk zal worden behandeld door een wrakingskamer (met inachtneming van de 'pilot externe wrakingskamer') en dat het onderzoek in de hoofdzaak na de beslissing in het wrakingsincident zal worden voortgezet, dan wel door een andere kamer zal worden aangevangen. De informatieflyer over de pilot 'externe wrakingskamer' wordt aan verzoeker(s) uitgedeeld.

Indien de behandeling van het wrakingsverzoek en de voortzetting/aanvang van het onderzoek niet op dezelfde dag plaatsvinden, of in geval van berusting, wordt – indien mogelijk – een nieuwe zittingsdag aangezegd. De raadsheer wiens wraking is verzocht onthoudt zich na het wrakingsverzoek van verdere bemoeiingen met de zaak voor zover die uitstel gedogen of door andere raadsheren kunnen worden verricht¹⁵.

Het moment van indiening van het wrakingsverzoek wordt vastgelegd in het proces-verbaal. Handelingen die geen uitstel gedogen dienen te worden uitgevoerd¹⁶. Na gegrondverklaring van het wrakingsverzoek oordeelt de nieuwe (meervoudige) kamer over de gevolgen van de gegrondverklaring.

6.3 Melding wrakingsverzoek door de zittingsgriffier

De zittingsgriffier meldt het wrakingsverzoek, onder afgifte van het daarvan gemaakte proces-verbaal, terstond aan (één van) de griffier(s) van de vaste wrakingskamer van het gerechtshof waarbij het verzoek is gedaan.

¹³ Bij een enkelvoudige kamer is de in de vorige zin bedoelde vaststelling uiteraard niet aan de orde.

¹⁴ Het proces-verbaal wordt bij voorkeur terstond opgemaakt en voorgelezen, daarna ondertekend. Dit voorkomt verschil van mening over de gronden van het wrakingsverzoek.

¹⁵ De wettelijke regeling kent, anders dan art. 520 lid 1 (oud) Sv, geen regel meer over de uitsluiting van bemoeiingen door een rechter wiens wraking is verzocht. Het stelsel van verboden processuele handelingen en bevoegdheden werd onnodig bevoogdend geacht, terwijl het bovendien een vorm van geïnstitutionaliseerd wantrouwen tegen de rechter zou impliceren (Kamerstukken II 1991/92, 22 495, nr. 3, p. 113). Niettemin lijkt een uitsluiting van verdere bemoeiingen die uitstel gedogen of door een andere rechter kunnen worden verricht, wenselijk. Het verdient aanbeveling om de gevallen waarin verdere bemoeiingen geen uitstel gedogen zo beperkt mogelijk te houden.

¹⁶ Een voorbeeld van een bemoeiing die geen uitstel gedooft is de beslissing op een vordering tot verlenging van de gevangenhouding kort vóór het verstrijken van een termijn.

7. HOE TE HANDELEN BIJ WRAKINGSVERZOEK BUITEN DE (TERECHT)ZITTING?

Een buiten de zitting ingediend verzoek wordt zo spoedig mogelijk ter hand gesteld aan de griffier van de vaste wrakingskamer. Indien het wrakingsverzoek niet bij de betrokken raadsheer/-heren zelf is binnengekomen, stelt de griffier deze onmiddellijk na binnenkomst van het verzoek daarvan op de hoogte.

8. PILOT EXTERNE WRAKINGSKAMER (EXPERIMENT)

8.1 Achtergrond

Voor de achtergrond hiervan wordt mede verwezen naar 1.2 van dit protocol.

Tijdens deze pilot zal een aanzienlijk deel van de wrakingsverzoeken op grond van artikel 62b van de Wet RO ter verdere behandeling worden verwezen naar het andere hof. Artikel 62b Wet RO luidt: 'Het gerechtshof kan een zaak ter verdere behandeling verwijzen naar een ander gerechtshof, indien naar zijn oordeel door betrokkenheid van het gerechtshof behandeling van die zaak door een ander gerechtshof gewenst is.'

Uitgezonderd hiervan zijn in beginsel megazaken, spoedzaken en zaken waarbij bijzondere omstandigheden aan de orde zijn (zie criteria in artikel 8.2 hierna). Nadat de wrakingszaak is verwezen, vindt de behandeling ervan (inclusief de zitting) door het andere hof plaats.

Na beslissing op het wrakingsverzoek zal de behandeling van de hoofdzaak weer door het 'eigen hof' worden voortgezet.

8.2 Selectie van zaken

Na binnenkomst van een wrakingsverzoek zal de wrakingskamer van het betreffende gerechtshof zo spoedig mogelijk beslissen of het wrakingsverzoek op grond van het onderhavige protocol naar het andere gerechtshof (dus voor hof Amsterdam is dat hof Den Haag, en vice versa) zal worden verwezen. In beginsel zullen dat zaken betreffen die gewoonlijk op vaste zittingdagen van de wrakingkamer worden behandeld.

Wrakingsverzoeken in spoedeisende zaken, megazaken en zaken waarbij bijzondere omstandigheden aan de orde zijn (zie hieronder 8.2) worden in beginsel niet geschikt geacht voor verwijzing naar het andere gerechtshof. In zaken waarbij verzoeker(s) geen procesvertegenwoordiger heeft/hebben dient per geval te worden beoordeeld of de zaak al dan niet geschikt is voor verwijzing in het kader van de pilot.

Indien naar het oordeel van de wrakingskamer van het Gerechtshof Amsterdam de verdere behandeling van een wrakingszaak door een ander gerechtshof gewenst is, zal die zaak op grond van artikel 62b van de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO) ter verdere behandeling worden verwezen naar het gerechtshof Den Haag, welk hof voor dit doel is aangewezen in het Zaaksverdelingsreglement van het gerechtshof Amsterdam, gepubliceerd in Staatscourant 2014 nr. 9046.

Indien naar het oordeel van de wrakingskamer van het Gerechtshof Den Haag de verdere behandeling van een wrakingszaak door een ander gerechtshof gewenst is, zal die zaak op grond van artikel 62b van de Wet RO ter verdere behandeling worden verwezen naar het gerechtshof Amsterdam, welk hof voor dit doel is aangewezen in het Zaaksverdelingsreglement van het gerechtshof Den Haag, gepubliceerd in Staatscourant 2014 nr. 9069.

8.3 Spoedeisende zaken en megazaken

Bij spoedeisende zaken kan het gaan om de volgende situaties:

- de verzoeker is een gedetineerde, of
- het betreft een kinder-/jeugdzaak, of
- de gronden voor wraking lijken primair gericht op verstoring van de zitting (instrumenteel gebruik).

Een megazaak betreft een grote zaak waarbij (voorzienbaar is dat) de zitting en voorbereiding veel tijd (zal) kosten. In deze zaken is het vanuit het oogpunt van effectieve besteding van middelen (van hof en partijen) onevenredig de (voortzetting van de) zitting uit te stellen ter behandeling van het wrakingsverzoek door het andere hof.

Spoedeisende zaken en megazaken zullen in beginsel niet als (te verwijzen) pilotzaken worden behandeld. Deze zullen voor zover mogelijk op dezelfde dag worden behandeld door de wrakingskamer van het 'eigen' hof.

8.4 Verwijzing

Van de beslissing tot verwijzing worden verzoeker(s) en overige betrokkene(n) alsmede de wrakingskamer van het gerechtshof waarnaar de zaak wordt verwezen, per omgaande in kennis gesteld.

Indien de wrakingszaak wordt verwezen, vindt behandeling van de zaak door de wrakingskamer van het gerecht waarnaar de zaak is verwezen plaats als hier na te melden. De correspondentie in de wrakingszaak met de verzoeker, de raadsheer/-heren wiens wraking is verzocht, en andere betrokkenen verloopt na verwijzing in beginsel via het gerecht waarnaar de zaak is verwezen.

8.5 Evaluatie pilot externe wrakingskamer

Hiertoe wordt verwezen naar 14.1 van dit protocol.

9. DE RAADSHEER WIENS WRAKING IS VERZOCHT

9.1 Al dan niet berusten

Vóór het moment van schorsing van de terechtzitting neemt de raadsheer wiens wraking is verzocht in beginsel nog geen besluit over het al dan niet berusten in de wraking. Omdat van de beslissing te berusten precedentwerking kan uitgaan, verdient het aanbeveling hierover ruggespraak te houden met een of meer ervaren collega's dan wel met de afdelingsvoorzitter in kwestie of met de president van het gerecht.

9.2 Geen contact

Tot het moment van de uitspraak van de wrakingskamer heeft de raadsheer wiens wraking is verzocht buiten aanwezigheid van de indiener van het verzoek geen contact over de zaak (waarin de wraking heeft plaatsgevonden) zelf en (inhoudelijk) over de wraking met leden van de wrakingskamer.

10. VOORBEREIDENDE WERKZAAMHEDEN VOOR DE BEHANDELING DOOR DE WRAKINGSKAMER

10.1 Betrokkenen informeren en informatie verzamelen door griffier

De griffier van de wrakingskamer van het gerechtshof dat de wrakingszaak inhoudelijk behandelt stuurt de raadsheer/-heren op wie het verzoek betrekking heeft een kopie van het wrakingsverzoek, met het verzoek:

- te berichten of hij/zij in de wraking berust(en);
- indien hij/zij niet berust(en), op te geven of hij/zij gehoord wil(len) worden;
 - eventueel schriftelijk te reageren op het wrakingsverzoek;
 - verhinderdata te vermelden.

De griffier informeert vervolgens alle betrokkenen -verzoeker, de raadsheer/raadsheren wiens wraking is verzocht, in strafzaken het openbaar ministerie, de andere procespartij(en)- over de zittingsdatum, onder mededeling dat zij ter terechtzitting in de gelegenheid zullen worden gesteld te worden gehoord. De griffier doet zo nodig een tolk oproepen en transport voor gedetineerde(n) regelen.

Het verdient aanbeveling dat de gewraakte raadsheer/-heren de behandeling van het wrakingsverzoek bijwoont/bijwonen.

10.2 Pilotzaken

Bij pilotzaken zal de griffier van de wrakingskamer van het gerechtshof waar het wrakingsverzoek is binnengekomen fungeren als contactpersoon voor de griffier van de wrakingskamer van het andere gerechtshof, dat de wrakingszaak inhoudelijk behandelt.

10.3 Apart wrakingsdossier

De griffier van de wrakingskamer van het gerechtshof dat de wrakingszaak inhoudelijk behandelt legt een apart dossier aan voor de wrakingszaak, met een eigen registratienummer.

In dit dossier worden opgenomen:

- (indien van toepassing:) de verwijzingsbeslissing;
- het wrakingsverzoek danwel;
- het proces-verbaal van de zitting waarbij het wrakingsverzoek is gedaan;
- de schriftelijke reactie van de betrokken raadsheer/raadsheren op het wrakingsverzoek.

De griffier zorgt ervoor dat de leden van de wrakingskamer, de verzoeker(s), de andere procespartij(en) en in strafzaken het openbaar ministerie beschikken over een exemplaar van het wrakingsdossier, althans inzage daarin hebben.

11. DE BEHANDELING VAN HET WRAKINGSVERZOEK DOOR DE WRAKINGSKAMER

11.1 Behandeling zo spoedig mogelijk

Het verzoek om wraking wordt zo spoedig mogelijk behandeld. De wrakingskamers van beide gerechtshoven hanteren een rooster waarbij uitgangspunt is dat twee zittingen per maand plaatsvinden. Bij de planning van zittingen wordt in beginsel uitgegaan van een zittingsduur van 45 minuten.

Een wrakingsverzoek kan in beginsel niet worden afgedaan op stukken; er vindt altijd een zitting plaats van de wrakingskamer, tenzij de verzoeker en de gewraakte raadsheer/-heren daarvan uitdrukkelijk afzien. In afwijking hiervan kan de wrakingskamer een verzoek wegens kennelijke niet-ontvankelijkheid buiten behandeling stellen¹⁷.

11.2 Openbaarheid van de zitting

In civiele en in bestuursrechtelijke zaken is de zitting van de wrakingskamer in beginsel openbaar (vgl. de artikelen 27 Rv en 8:62 Awb). In familie(rechtelijke) en belastingzaken is de zitting van de wrakingskamer in beginsel niet openbaar (Vgl. o.a. artikel 27c Algemene Wet inzake Rijksbelastingen). In strafzaken wordt de volgende weg bewandeld: tijdens de openbare terechtzitting ingediende verzoeken worden in het openbaar behandeld en de buiten de terechtzitting ingediende verzoeken worden behandeld door de (in beginsel niet openbare) raadkamer (artikelen 21 en 22 Sv)^{18 19}. Ook in andere gevallen waarin de wet een uitzondering maakt op het beginsel van openbaarheid van terechtzittingen verdient het vorenstaande aanbeveling.

11.3 Horen van betrokkenen

De verzoeker en de gewraakte raadsheer/-heren worden in de gelegenheid gesteld te worden gehoord. Ambtshalve of op verzoek van verzoeker of de betrokken raadsheer/-heren kan de wrakingskamer bepalen dat zij niet in elkaars aanwezigheid worden gehoord. Het verdient aanbeveling van deze bevoegdheid slechts terughoudend gebruik te maken.

¹⁷ Hierbij is te denken aan verzoeken die kennelijk niet voldoen aan de in paragraaf 4 vermelde eisen.

¹⁸ Zowel artikel 39 Rv als artikel 8:18 Awb (over de wraking en verschoning van rechters) spreekt over een behandeling ter (terecht)zitting. Uit de memorie van toelichting (Kamerstukken II, 1999/2000, 26 855, nr. 3, p. 66 inzake de Herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg) blijkt dat hiermee een openbare behandeling is beoogd. Uit diezelfde memorie van toelichting (pag. 67) blijkt dat "(v)ergelijkbare wijzigingen zullen worden aangebracht in de Awb en in het Wetboek van Strafvordering. Daarbij zal nog worden gezien op welke wijze wrakingsverzoeken, gedaan in een niet-openbare raadkamerbehandeling, moeten worden behandeld".

¹⁹ In een publicatie in *Trema* 2003, nr. 7 (p. 258 e.v.), onder de titel *De openbare wrakingszitting: goed voor het rechterlijk gezag?*, heeft W.N. Evers een onderscheid gemaakt tussen organisatorische en persoonlijke onpartijdigheid. Zij bepleit behandeling achter gesloten deuren in geval van (de schijn van) persoonlijke partijdigheid. In uitzonderingssituaties kan het aangewezen zijn om een wrakingsverzoek te behandelen achter gesloten deuren. Het verdient aanbeveling om terughoudend van deze mogelijkheid gebruik te maken.

De raadsheer/-heren op wie het verzoek betrekking heeft/hebben geven zo mogelijk vooraf een schriftelijke reactie.

Verschijnen ter zitting geschiedt bij voorkeur in toga, maar de raadsheer/-heren is/zijn daarin vrij.

In strafzaken wordt het openbaar ministerie in de gelegenheid gesteld te worden gehoord.

In civiele zaken kan het openbaar ministerie worden gehoord (artikel 44 Rv). Hoewel de wet dit niet voorschrijft, verdient het aanbeveling in civiele en in bestuursrechtelijke zaken de wederpartij van de verzoeker in de hoofdzaak uit te nodigen. Deze wederpartij is weliswaar geen partij in het wrakingsincident, maar kan er wel belang bij hebben erop toe te zien dat in het wrakingsincident niet de merites van de hoofdzaak worden besproken.

11.4 Beslissing zo spoedig mogelijk

De wrakingskamer beslist zo spoedig mogelijk, in beginsel uiterlijk binnen twee weken. De beslissing is schriftelijk en gemotiveerd en dient onverwijld te worden meegedeeld aan verzoeker, de raadsheer/-heren wiens wraking is verzocht, het openbaar ministerie en andere procespartijen, uitgezonderd beletselen voortvloeiend uit de wet.

De beslissing wordt in het openbaar uitgesproken, tenzij de wet anders bepaalt.

Toelichting: zie art. 8.18, derde lid, Awb, art. 39, derde lid, Rv, art. 24, eerste lid Sv bij behandeling door de openbare raadkamer en art. 362, eerste lid, Sv bij onderzoek ter terechtzitting, ook indien de behandeling achter gesloten deuren heeft plaatsgevonden. Uitzondering in strafzaken betreft de beslissing na behandeling door een nietopenbare raadkamer (zie omtrent behandeling ook onder 11.2 van dit protocol) .

11.5 Gronden voor afwijzing en inhoudelijke toetsing

Als de in paragraaf 4 beschreven voorgeschreven wijze van wraking niet is toegepast, kan er grond zijn om een wrakingsverzoek niet-ontvankelijk te verklaren. De inhoudelijke toetsing van het wrakingsverzoek vindt plaats aan de hand van de in paragraaf 3 beschreven criteria.

12. BIJZONDERE GEVALLEN

12.1 Misbruik

In geval van misbruik van het wrakingsinstrument kan de wrakingskamer die het verzoek inhoudelijk behandelt bepalen dat een volgend verzoek (in dezelfde zaak) niet in behandeling wordt genomen²⁰. Een motivering is hierbij op haar plaats (artikelen 8:18 Awb, 39 lid 4 Rv en 515 Sv). Zie voor het begrip "misbruik" artikel 3:13 lid 2 BW en de jurisprudentie van de Hoge Raad inzake misbruik van procesrecht.

12.2 Volgend verzoek om wraking van dezelfde raadsheer

Behoudens nieuwe feiten of omstandigheden wordt een volgend verzoek van dezelfde partij om wraking van dezelfde raadsheer/-heren niet in behandeling genomen. Dit is in de wet zelf bepaald en behoeft derhalve niet in de beslissing te worden vermeld.

12.3 Wraking van een heel gerecht of van de wrakingskamer

Een verzoek tot wraking van een heel gerecht en/of van raadsheren die niet (inhoudelijk) betrokken zijn bij de zaak, wordt niet in behandeling genomen²¹. Wrakingsverzoeken die zijn gericht tegen de wrakingskamer worden niet in behandeling genomen, indien zij kennelijk niet voldoen aan de in paragraaf 4 vermelde eisen²².

²⁰ Volgens de memorie van toelichting kan deze bevoegdheid dienst doen zowel bij herhaalde verzoeken om wraking van dezelfde rechter op grond van gepretendeerde nova, als bij gelijktijdige of opeenvolgende verzoeken ten aanzien van meerdere rechters. Zie in dit verband CRvB 11 december 2001, RSV 2002, 99 en HR 12 februari 2010, LJV BL3579.

²¹ Vgl. HR 18 december 1998, NJ 1999, 271 en HR 12 mei 2006, LJV AX2303

²² Vgl. Rb. Leeuwarden 24 juli 2000, NJ 2000, 696, en Hof 's-Hertogenbosch 11 juli 2002, NJ 2002, 442.

13. ADMINISTRATIEVE VERWERKING VAN DE WRAKINGSZAAK

13.1 Wrakingsdossier

De griffier van de wrakingskamer die de zaak inhoudelijk behandelt voegt de beslissing van de wrakingskamer en eventueel het proces-verbaal van de wrakingszitting in het wrakingsdossier en draagt zorg voor archivering. Deze griffier voegt tevens een afschrift van de beslissing van de wrakingskamer toe aan het dossier van de hoofdzaak.

13.2 Beslissing tevens naar afdelingsvoorzitter en president

De griffier van de wrakingskamer die de zaak inhoudelijk behandelt geeft een afschrift van de beslissing van de wrakingskamer aan de afdelingsvoorzitter van de betrokken raadsheer/-heren alsmede aan de president van het gerechtshof waaraan de betrokken raadsheer/-heren verbonden zijn. Bij zaken die na verwijzing (zie hiervoor onder 8) inhoudelijk zijn behandeld door het 'andere' gerechtshof wordt een afschrift van de beslissing tevens verstrekt aan de president van dit 'andere' gerechtshof.

13.3 Registratie en bespreking door het bestuur

De griffier van de wrakingskamer van het gerechtshof Amsterdam en de griffier van de wrakingskamer van het gerechtshof Den Haag registreren de wrakingsverzoeken en de afloop ervan. Aan de hand van de aldus geregistreerde gegevens bespreken de besturen van beide gerechtshoven het onderwerp wraking ten minste eenmaal per jaar.

13.4 Publicatie en documentatie

Elke uitspraak van de wrakingskamer wordt gepubliceerd op rechtspraak.nl.

De griffier van de wrakingskamer stelt een bestand met informatie en jurisprudentie over het onderwerp wraking samen en zorgt voor actualisering. Elk lid van de vaste wrakingskamer beschikt over of heeft toegang tot dit bestand.

13.5 Persberichten

Bij persgevoelige zaken wordt door de griffier van de wrakingskamer die de zaak inhoudelijk behandelt een persbericht opgesteld.

14. EVALUATIE PILOT

Na afloop van de pilot zal een evaluatie plaatsvinden (mede) op basis van tijdens de pilot gehouden empirisch onderzoek. Daarnaast zullen tussentijdse evaluaties plaatsvinden door de wrakingskamers van het gerechtshof Amsterdam en het gerechtshof Den Haag.

Hierbij zal tevens worden onderzocht of (de wijze van) toepassing van artikel 62b Wet RO aan het doel heeft beantwoord en/of advisering van wetswijziging wenselijk is.

15. PUBLICATIE VAN HET PROTOCOL

Het bestuur van het gerechtshof Amsterdam en het bestuur van het gerechtshof Den Haag dragen zorg voor elektronische publicatie van dit protocol op internet (www.rechtspraak.nl).